

100. VÝROČÍ NAROZENÍ PROF. DR. ING. VÁCLAVA KRUMPHANZLA

Pavel Hánek¹

1 Úvod

Počátkem tohoto roku měla naše odborná veřejnost příležitost vzpomenout 100. výročí narození prof. Ing. Dr. Václava Krumphanzla (obr. 1 z roku 1960), významného českého geodeta a pedagoga, spoluzakladatele české, resp. československé inženýrské geodézie, prvního vysokoškolského učitele tohoto nového oboru. Narodil se 2. února 1908 v rodině drážního zaměstnance v Praskolesích, ležících v okrese Beroun v podhůří Brd asi 4 km severovýchodně od Hořovic.

Tento text vychází z prací [1], [2] a z materiálů, laskavě zapůjčených p. Ing. Alešem Krumphanzlem, synem V.K.

2 Život a dílo

V. Krumphanzl po absolvování plzeňské reálky roku 1927 vystudoval na Vysoké škole speciálních nauk Českého vysokého učení technického (ČVUT) v Praze zeměměřické inženýrství (foto 2 ze studijního výkazu z roku 1927); druhou státní zkoušku složil s vyznamenáním 21.3.1931. Zaměstnání našel - jako mnozí další absolventi té doby - u katastrální měřické služby na Slovensku, konkrétně v Katastrální měřické úřadě v Novém Meste nad Váhom. Roku 1939 přešel po rozpadu Československa do Triangulační kanceláře ministerstva financí v Praze a roku 1943 do známého pražského strojírenského podniku ČKD. Začal se zabývat měřickými pracemi spojenými s projektováním, vytyčováním, dokumentací a sledováním stavebních objektů, tedy s oblastí dnešní inženýrské geodézie. Po osvobození v roce 1945 krátce působil ve firmě Ing. Černého, pak jako civilní geometr a později v družstvu Geoplán, které se změnilo v n.p. Geometra. Problematice geodézie ve výstavbě se plně věnoval po příchodu do nově založeného Výzkumného ústavu geodetického, topografického a kartografického v Praze. V té době již byl uznávaným odborníkem v problematice inženýrské geodézie, kterou jako nový předmět pod názvem Speciální geodesie začal v roce 1952 přednášet jako externista na oddělení zeměměřického inženýrství fakulty inženýrského stavitelství ČVUT v Praze (v letech 1954-1960 na samostatné fakultě zeměměřické ČVUT) a na stavební fakultě Slovenské vysoké školy technické (SVŠT, dnes STU) v Bratislavě.

¹ Pavel Hánek, doc. Ing. CSc., ČVUT v Praze – fakulta stavební, katedra speciální geodézie, Thákurova 7, 166 29 Praha 6, tel.: 224354737, e-mail: hanek@fsv.cvut.cz

Na SVŠT byla už roku 1953 pod označením Inženiarska geodézia vydána první skripta vznikajícího oboru. Jedním ze spoluautorů byl i Dr. Krumphanzl, který sám roku 1956 publikoval na ČVUT skripta Speciální geodesie I. S nepatrně pozměněným obsahem nesla na SVŠT název Základy geodetických vytyčovacíh prac. Tato díla byla našimi prvními ucelenými texty, zabývajícími se problematikou inženýrské geodézie. Jejich autor sám k průkopnickým pracím řadil [6] publikaci Jaroslava Pudra Vytyčování stavebních čar a výškových úrovní (Praha, SNTL 1953), zmínit můžeme i specializované knihy Železniční oblouk autora Rudolfa Nedvěda (Praha, Průmyslové vydavatelství 1952) a Měření deformací údolních přehrad geodetickými metodami autora Františka Cacha (Praha, SNTL 1955).

Ve svém článku [6] prof. Krumphanzl konstatuje, že práce z oboru inženýrské geodézie se masově rozšířily až po 2. světové válce. Neznamená to však, že v 1. polovině 20. století neexistovaly, přestože literární záznamy jsou jen ojedinělé: “Příčin je více, předně tehdejší konjunktura mapování a pozemkové reformy přivedla téměř všechny zeměměřické inženýry do státních služeb a v té oblasti, která spadá do inženýrské geodézie, se zabývali měřickou činností převážně stavební inženýři, kteří v té době měli ještě poměrně univerzální znalosti, tedy i z geodézie. Nedostatek práce nebo hlavně konkurenční zájmy ani nepřipouštěly, aby byly veřejně sdělovány zkušenosti a zvláštní znalosti.“

V roce 1958 byl Ing. Dr. V. Krumphanzl jmenován docentem pro obor geodézie a stal se příslušníkem katedry geodézie zeměměřické fakulty ČVUT. Po odchodu akademika prof. Josefa Ryšavého do důchodu v roce 1960 převzal její vedení, byl proděkanem pro vědu a výzkum (obr. 3). Po reorganizacích byly katedry geodézie zeměměřické fakulty a fakulty

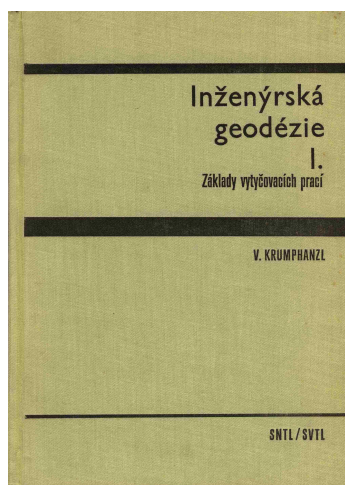

inženýrského stavitelství sloučeny, vedením nové katedry geodézie nově vzniklé stavební fakulty byl pověřen prof. Josef Trnka. Roku 1961 byl V. Krumphanzl jmenován řádným profesorem, zastával funkci proděkana oboru geodézie stavební fakulty. V letech 1960-62 byl členem komise při vědecké radě Ministerstva školství (MŠ), roku 1961 získal čestné uznání rektora za zásluhy o rozvoj ČVUT.

Už v r. 1963 se po úmrtí prof. J. Trnky osamostatnila nová katedra speciální geodézie, zajišťující základní výuku geodézie pro stavební obory, inženýrské geodézie a ekonomiky a organizace zeměměřických prací pro obor geodézie a kartografie. Vedoucím se stal doc. Ing. Jaromír Tlustý. Prof. Krumphanzl byl pověřen vedením úseku inženýrské geodézie, od roku 1964 byl jako zástupce MŠ místopředsedou mezioborové koordinační komise ÚSGK a pozdějšího ČÚGK. Samozřejmě zastával řadu dalších funkcí, byl členem komisí státních závěrečných zkoušek, školitelem pro získání vědecké hodnosti CSc., členem redakční rady vědecko-odborného časopisu Geodetický a kartografický obzor (GaKO). Vychoval řadu výborných odborníků, ovlivnil dvě generace zeměměřických inženýrů. Z vlastní zkušenosti mohou potvrdit, že jako pedagog a později po dva roky i jako můj představený se snažil předat co nejvíce ze svých znalostí a zkušeností; byl náročný, zásadový, ale dokázal projevit i lidské porozumění.

V příloze tohoto textu je výňatek z rukopisu projevu, který pronesl při příležitosti svých šedesátých narozenin. Hodnotil v něm význam a výuku inženýrské geodézie v rámci celého oboru geodézie a kartografie i praxe. Mnohé z napsaného platí dosud.

Odborná publikační činnost prof. V. Krumphanzla od roku 1936 představuje 6 knih, 29 skript, směrnic, příruček a předpisů, 56 časopiseckých prací, 14 výzkumných zpráv,

posudky, recenze, celkem více než 100 titulů. Kromě již zmíněných skript je třeba za nejvýznamnější považovat jeho učebnice. První byla Inženýrská geodesie [3] – pokud si dobře vzpomínám, byla věnována především otázkám vytyčování a souvisejících předpisů. Inženýrská geodézie I [4] (obr. 4) se zabývala především metodami přesného délkového měření (zejména paralaktickým měřením délek), polohovým a výškovým vytyčováním (měřické chyby, sítě, technologie) a velmi podrobně analytickým řešením dopravních křivek (kružnicové oblouky, přechodnice, zakružovací oblouky lomu nivelety) a technikou jejich vytyčování. Nejobsáhlejší je Inženýrská geodézie II [5] (713 s.), kterou mnozí z nás ještě pamatují a která vzbudila zájem též v cizině. Prof. Krumphanzl zpracoval kapitoly věnované základním předpisům, poslání

geodézie v pozemním stavitelství a urbanizmu, v dopravním stavitelství, ve vodním hospodářství, v průmyslu, při rozvodech energií a při měření posunů. Spoluautorem slovensky psané části knihy, věnované důlnímu měřictví a tunelářství (od s. 413), byl prof. Ing. Ondrej Michalčák, CSc.

Významná a rozsáhlá byla též veřejná činnost prof. Krumphanzla ve prospěch oboru a profese. V Československé vědeckotechnické společnosti zastával po řadu let funkci předsedy odborné skupiny OS 1701 – Inženýrská geodézie, jejíž působení rozdělil do pěti specializovaných pracovních skupin, odpovídajících tehdejšími potřebám praxe. (Územní plánování – Průmyslová výstavba – Měření deformací – Dopravní stavby – Geodézie strojních zařízení.) Za klíčové považoval vyřešení otázek přesnosti jednotlivých druhů prací. K výrazným úspěchům oboru řadil zřizování Základních plánů průmyslových závodů a Technické mapy měst [6]. Velmi úspěšné byly i početné konference a semináře z oblasti IG. Prof. Krumphanzl se neúnavně snažil prosadit inženýrskou geodézii v procesu investiční výstavby na místo, odpovídající jejímu významu [7]. V Inženýrské geodézii II napsal: „Na geodetické práce při investiční výstavbě je třeba pohlížet jako na základy stavby, protože každá nesprávnost a neúplnost se přenáší na práce dalších specialistů velmi nepříznivě. Takto vzniklé chyby se později těžko opravují, nebo se odstraňují jen s velikými obtížemi a se značnými náklady.“

Zásluhy prof. Krumphanzla byly vysoko hodnoceny nejen československou odbornou veřejností, ale i na mezinárodní úrovni. Na XII. Kongresu FIG (Fédération Internationale des Géomètres) v Londýně v roce 1968 byl zvolen prezidentem 6. komise - Inženýrská geodézie [8]. Tuto významnou funkci zastával do roku 1972; tajemníkem byl Ing. Milan Brychta. Pro řešení konkrétních aktuálních problémů byly ustanoveny mezinárodní pracovní skupiny, tehdy zaměřené na přesnost vytyčování, měření kubatur, měření deformací včetně automatizace procesu a zaměřování a evidence podzemních sítí. Tato struktura komise funguje dodnes.

Ve své snaze o vymezení postavení a povinností geodeta v investiční výstavbě byl prof. V. Krumphanzl jedním z iniciátorů vyhlášky ČÚGK o geodetických pracích ve výstavbě č. 10/1974 Sb. i jedním z organizátorů zkoušek pro získání oprávnění k výkonu funkce odpovědného geodeta, konaných podle této vyhlášky před komisí tehdejšího Českého úřadu geodetického a kartografického.

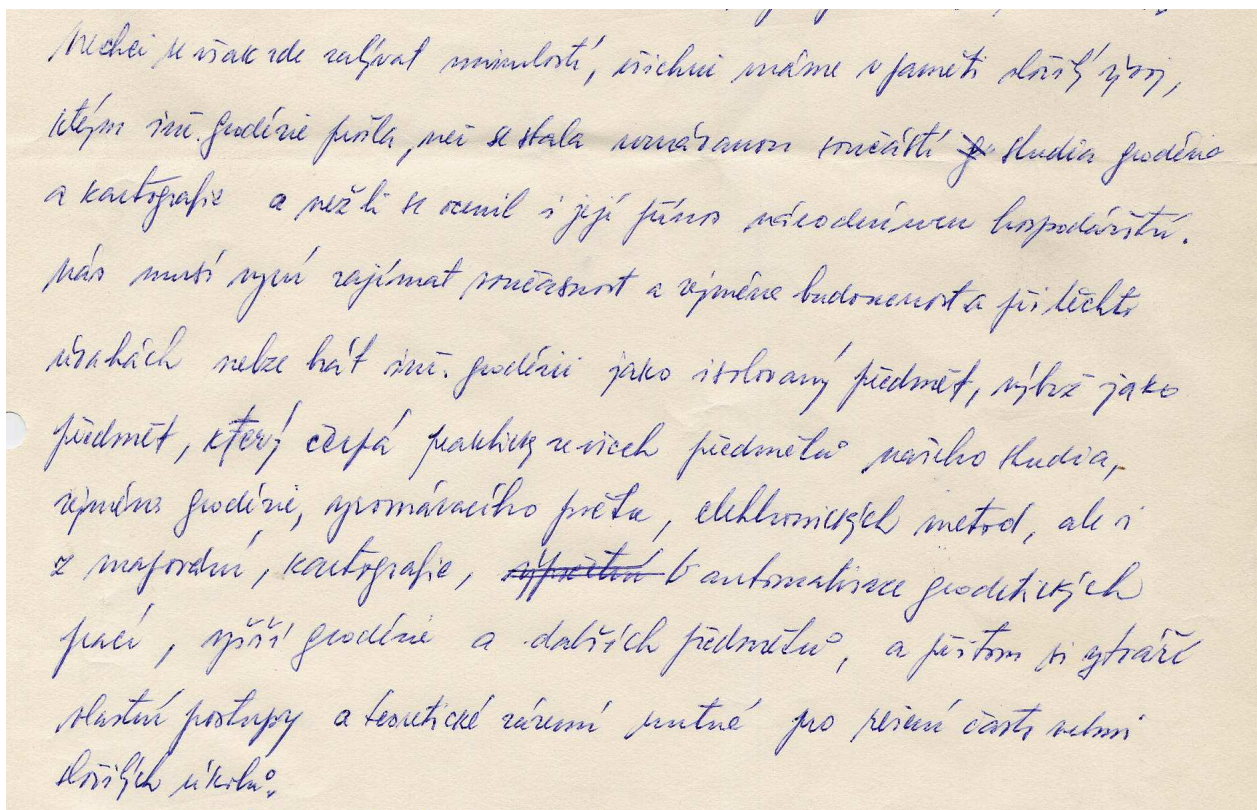
3 Závěr

Prof. Václav Krumphanzl odešel do důchodu v roce 1973 a potom ještě po několik let spolupracoval s významnými podniky praxe, např. Metroprojektem. Zemřel 5. dubna 1986 v Praze. Svým životním dílem ovlivnil celý moderní, rozvíjející se obor zeměměřictví, kterým inženýrská geodézie jistě je, i její výuku. Jména a práce jeho vrstevníků, kolegů a spolupracovníků, vynikajících představitelů československé i evropské inženýrské geodézie, které jsem zde nezmínil, jsou hojně citována ve výše zmíněných učebnicích.

Literatura

- [1] Švec M.: Prof. Dr. Ing. Václav Krumphanzl - 100. výročí narození. *Geodetický a kartografický obzor* 54 (96), 2008, č. 2, s. 39-40.
- [2] Hánek P.: Ke 100. výročí narození prof. Dr. Ing. Václava Krumphanzla. In: *Sborník konference Aktuální problémy inženýrské geodézie. Brno, ČSGK 2008*, s. 3-6.
- [3] Krumphanzl V.: *Inženýrská geodesie. Praha, SNTL 1959.*
- [4] Krumphanzl V.: *Inženýrská geodézie I. Praha, SNTL/SVTL 1966, 366 s.*
- [5] Krumphanzl V., Michalčák O.: *Inženýrská geodézie II. Praha, Kartografie 1975, 713 s*
- [6] Krumphanzl V.: *Inženýrská geodézie v letech 1918-1968. GaKO 14 (56), 1968, č. 4, s. 121-122.*
- [7] Krumphanzl V.: *Poslání a účast geodetů v investiční výstavbě. Investiční výstavba, 1965, č. 11, s. 317-318.*
- [8] Čálek F.: XII. Mezinárodní kongres FIG v Londýně. *GaKO 14 (56), 1968, č. 9-10, s. 270-271.*

Příloha (1968):

Měchci se však i do celkové rovnováhy, v nichž máme v paměti složitý systém, kterým se geodézie jako věda stala součástí studia geodézie a kartografie a měla se ocitit i její úloha v moderní společnosti. Mám muset nyní najít rovnováhu a význam budoucnosti a při těchto úvahách nelze háť geodézie jako izolovaný předmět, nýbrž jako předmět, který čerpá prakticky z všech předmětů našeho studia, zejména geodézie, proměňovací práce, elektronizace metod, ale i z matematiky, kartografie, ~~aplikace~~ automatizace geodetických prací, nových geodézie a dalších předmětů, a přitom si vybrat vlastní postupy a teoretické základy nutné pro řešení částí svého úkolu.